

“Horrela jarraituz gero, 2015ean Katalunia lurralde pobrea izango da Espainian”

Ramón Tremosa*

Duela 25 urte, EAEk eta Nafarroak kontzertu ekonomikoaren sistema lortu zuten. Kataluniak, berriz, ez zuen lortu alde bietara finkatutako finantzaketa eredurik. Zein izan zen horretarako gakoa?

Gakoa Euskadiren eta Kataluniaren trantsizioaren mapa politikoan datza: Katalunian, lehen alderdia PSC-PSOE zen 1977an, bigarrena PSUC, hirugarrena UCD eta laugarrena CiU –botoen %16arekin baino ez–, eta legalizatu berria zen ERC, lehenengo hauteskundeetan parte hartzerik izan ez zuena (PCEk, aldiz, ahal izan zuen). Nolako aldea Euskadirekin! Lehen alderdia EAJ, bigarrena HB, hirugarrena PSE-PSOE eta laugarrena EE. Gainera, CiUn Miquel Roca ez zen kontzertu ekonomikoaren aldekoa, Ramón Trias Fargasek bakarrik defendatu zuen. Orain, emaitza bera gertatu da: Kataluniako parlamentuan CiUk eta PSCk gehiengo absolutua duten arren, PSC Presidentzia eta kontseilaritza nagusien buru izateak balio izan zuen Katalunian adostasuna lortzeko 2005eko iraileko Estatutuan, baina, azkenean, Diputatuen Kongresuan PSC, PSOEn lausotu da.

Urte hauetan, Kataluniako finantzaketa ereduak defizit garrantzitsua eragin du, Generalitateak adituei balantza fiskalak ikertzeko eskatutako informe baten ondorioen arabera: barne-produktu gordinaren (BPG) batz besteko %7 1986-2001 urteen

artean, eta ordutik gora egin du, %10 gairatzeraino. Zein ondorio ditu horrek Kataluniako ekonomiarentzat? Eta zertan eragiten die herritarrei?

Kataluniako Estatutu berria premiazko behar batetik jaio zen: BPG, per capita errenta erabilgarria eta langile bakoitzeko produktibitatea geldituta daude Katalunian azken urtetan. 2003an eta 2004an, Espainiako industrian suntsitu ziren enpleguen %90 Kataluniakoak ziren eta dagoeneko ez du parte hartzen balio erantsi altuak sorrarazten dituzten sektore ekonomiko berrietan, aeronautika bezala (Estatuko guztizkoaren %5 eta %6, Madrilgoa %60 eta %80 den bitartean). Badira ia 1,5 milioi katalan Espainiako errenta erabilgarriaren batz bestekoaren azpitik bizi direnak, Estatuko batz bestekoa baino prezio handiagoei aurre egin behar dietenean (%25 kontsumo-prezioen indizean eta %110 etxebizitzan). Azpiegituren defizit sekularrak, zeina ez den izarren konjuntzio kaltegarri baten ondorioa baizik eta alde aurretik pentsatutako asfixia baten emaitza (Trias Fargas, 1985), Kataluniako ekonomiaren hazkundera mugatzen du eta etorkizuneko aukerak itozten ditu: gaur egun badira Bartzelonako periferiako auzoak non %50ak porrot egin duen eskolan 16 urterekin eta badira eskualde osoak ia inolako industriarik gabe. Horrela jarraituz gero, 2015ean Katalunia lurralde pobrea izango da Espainian, lehen aipatutako Estatuko batz bestekoaren azpitik dauden per capitaren aldagai horiekin.

Ekonomia geldirik egotearen arrazoietakoa bat da Kataluniak gobernu zentralarekin duen zerga-defizita: gobernuak urtero Katalunian biltzen dituen zergen eta Gobernu horretatik jasotzen den gastu publikoaren arteko alde etengabeak eta geroz eta handiagoak Kataluniako ekonomia deskapitalizatzen du (azken datuak: Generalitat, 2001, 11.307 milioi euro, Kataluniako BPGaren %9,2; Funcas, 2003, 14.230 milioi euro, BPGaren %9,7: 452 euro segundoko). Gaur egungo gobernu sozialistak balantza fiskalak argitaratu nahi ez izateak, PPK egin zuen moduan, espoliazio fiskalaren sentsazioa baino ez du elikatzen: jokaera hori ez da iristen Espainiako gastu publiko likidatuaren, aurrekontuetan sartu gabekoaren, lurraldekako memoriatarara.

Jordi Ponselkin batera argitaratu duzun espoliazio fiskalari buruzko liburuak salmenta handiak izan ditu ekonomiari buruzko saiakera bat izateko. Zenbat ale saldu dira gutxi gorabehera orain arte? Zer esan nahi du horrek? Espoliazio fiskalaren ideia gizartean errotuta dagoela ala herritarrek orain hasi direla kontzientziazten? Eta politikoak?

7.000 ale saldu dira eta hori marka da saiakera tekniko akademiko baterako: hamaika hilabetetan lau edizio egin ziren. 2006ko urtarrilean "Estatut de Catalunya. Veritats contra mentides" (314 editoriala, Valentzia) argitaratu nuen, 2005eko irailaren 30ean Kataluniako Parlamentutik irten zen Estatutuaren defentsa bat zen. Lan horretatik 16.000 aleko lehen edizioa egin da eta astetan liburu salduen zerrendan egon da. Zera izan behar da kontutan: Frantzia, guru mediatiko batek idatzi ez duen saiakera baten ale-kopuruen batz bestekoa 6.000 ale izaten dela.

Dena den, badirudi arazoak daudela balantza fiskalak argitaratzeko. Zergatik ezin da horri buruz hitz egin?

Josep Maria Uretak, Kataluniako kazetari onenetako batek, zera aitortzen zuen Catalunya Ràdioko El Matí irratsaioan, abenduaren 20an: balantza fiskalak "argitaraezinak zirela, sekulako istiluak eragingo litzuzkeelako". Bitxia da, baita 2005eko abenduko azken astean

ere, Madrilen Estatutuaren negoziazioaren azken txanpan, FUNCAS (aurrezki-kutxak) fundazio pribatuak ere –1996tik balantza fiskalen estimazioak argitaratzen zituen bakarrak (urte horretan gobernu espainiarrak kalkulatzeko baliagarriak ziren datu ofizial guztien iturri informatiboak itxi zituen)– Kataluniako defizit fiskala argitaratzeari utzi zion, 2003an 14.230 milioi eurotan kalkulatu zuena. Kataluniak Estatutik jasotzen dituen inbertsioen eta beste lurralde batzuek jasotzen dituzten arteko aldea Kataluniaren independentziarako argudiorik onena izango litzateke.

Ba al dago jakiterik zertan gastatzen diren Kataluniak ematen dituen dirukopuruak?

Bat egiten dut erabat Angel de la Fuente ekonomista asturiarrarekin –bide batez, ez oso aldekoa foruen erregimena bezalako finantza-autonomia benetakoa eskuratu nahi dituzten eskaera katalanekin– oso zentzuzko kontu bat eskatu zuenean 2003an: likidatutako, eta aurrekontuetan sartu gabeko, gastuaren urteko Estatuko memoria, lurraldeka antolatuta. Memoriarik egongo ez balitz, eta gaur egun oraindik ez dugu horrelakorik, "Estatuak eztabaida galduko du horrelakorik ez agertzeagatik". Gaur, La Vanguardiako inkestek erakusten dute katalanen %70ak uste duela Kataluniako defizit fiskalak bertako hazkunde ekonomikoa geldiarazten duela (2005-07-25) eta %82ak nahi duela Generalitateak berak jasotzea Kataluniako zerga guztiak (2005-10-09). Ehuneko hauek gainditu egiten dute are Katalunia nazioa izan behar duela sinisten dutenen ehuneko (%56). Bidegabekeriaren sentimendua zeharkakoa da gaur egun Kataluniako gizartean.

Kataluniako parlamentuak irailaren 30ean onartu zuen Estatutuak EAren eta Nafarroaren antzeko sistema bat proposatzen zuen: bere baitan aurreikusten zituen zerga-agentzia bat eta alde bikotasuna Estatuko harremanetan. Proposamen horiek asetzen al zituzten katalanen beharrak? Uste izan al zenuen aldaketa horiek posible izango zirela?

Baietz uste dut eta zuzena izan zen eredu foraletik abiatzea. Dena den, oraindik ere, Kataluniak zerga-

bilketaren diru-sarrera nagusia izaten jarraitzen du Estatuko ogasunarentzat. Beraz, jakina zen Estatuko aparatuen oposizio gogorra eta inteligentea. CiU eta ERC alderdien arteko ika-mikek irekita utzi zituzten zulotxoak aprobetxatuz, zatikatzen jakin izan dute, irabazteko, eta Zapaterok Artur Masekin paktu egitean, bi alderdi sukurtsalista katalanen arteko urradura sakondu baino ez zen egin. Jakina zen Madrilen Estatutuaren murrizketak egongo zirela, aurreikusitako ezin zitekeena zen zergeri zegozkien aurrerapen guztiak murriztuko zituztenik, presoaren dilemaren taktika errazaren bidez.

Estatuta Madrildik igaro ondoren, zertan geratuko da zergen gaia? Badirudi lortu dela igotzea hainbat ehuneko zergen eskumenean, baina horrek aldataririk eragingo al du gaur egungo ereduan?

PSOE eta CiUren arteko akordioak uko egiten dio finantziario eredu aldazeari eta ez du eragingo Kataluniako zerga-defizitaren funtsezko murriztapenik. Generalitateak ez ditu bilduko Kataluniak jasaten dituen zerga guztiak, Kataluniako Parlamentutik irten zen Estatutak aurreikusten zuen bezala. Bukaerako testuak Estatuko eta Kataluniako zerga-agentzien arteko partzuego bati buruz hitz egiten du, partekatzen dituzten zergak kudeatzeko, baina hori aukera bat baino ez da eta hori gauzatzeko inolako bermerik ez dago, testua gobernu zentralaren borondatare utzi delako. Estatuak jarraitu egingo du zerga handiak biltzen eta jarraitu egingo du zehazten zeintzuk diren Generalitatearen gastuen eta finantziarioaren beharrak. LOFCaren gaur egungo eredu erabat txertatuta geratu da Estatut berriaren testuan. Partekatzen diren gaur egungo zergen zesioa baino zesio handiago batek estaliko ditu behar horiek: PFEZaren %50, BEZaren %50 eta zerga berezien %58. Generalitateko 2006ko aurrekontuen datuen arabera, aurrekoak zera ekarriko luke: diru-sarrerak 4.320 milioi eurotan gehituko liratekeela. Baina hitzartutako testuak aurreikusten du diru-sarrerak "egokitu ahal izatea, gehiago edo gutxiago, berdinketa eta elkartasun mekanismoetan parte hartzeko, egokiera horiek Estatuak bakarrik zehaztu ahal izango dituelarik" (206. artikulua). Geroztik, Kataluniak nahikotasun fondoaren jasotzaile soila izateari utziko diola iragarri du Solbes minis-

"Kataluniak Estatutik jasotzen dituen inbertsioen eta beste lurralde batzuek jasotzen dituztenen arteko aldea Kataluniaren independentziarako argudiorik onena izango litzateke"

troak, eta fondo horren zergadun hutsa izatera eta guzti irits daitekeela. Horrek guztiak 1.000 milioi euro eskasetara murrizten ditu hobekuntzak finantziarioan, betiere gobernu zentralak erabakitzen duenaren arabera. Eta Madrilen gehiengo absolutua balego, Kataluniaren kontrakoa, zero eurotara murriztu ahal izango litzuke aurrerapen finantzarioak.

Estatutaren prozesuak finantziario eredu espainola babestu duela baieztatu izan duzu eta Kataluniako zergen aldarrikapena lozorroan geratuko dela norbaitek berriro gaiari heltzen dion arte. Horrez gain, urte batzuk barru Katalunia eskualde pobrea bihurtu daitekeela diozu. Ba al dago hori gertatzeko aukerarik? Eta nola saihestu daiteke aukera hori?

Václav Havelek kartzelan idazten zituen antzezlanak eta horietako batean harrিতa adierazten du nola erori zen komunismoa "igande arratsalde batean, karten gaztelu baten antzera". Ondoren, harrিতa azaltzen du nolatan iraun zituen 40 urte horrelako erregimen batek. Kataluniako zergen auzia lotara sartu da (Zapaterok berak iragarri du Estatutu hau betirako dela eta biktimismoa amaitu dela) eta gero eta banatuagoa dagoen nazionalismo katalanaren etorkizuna gero eta beltzagoa iruditzen zait, errezelo pertsonalek oztopatu duten elkarlan eraginkor baterako gaitasunik ez duela. Baina, batzuetan, Havelek zioen moduan, "putzua barreneraino erori behar izaten da izarren dirdira ikusteko".

*Ekonomialaria eta Bartzelonako Unibertsitateko irakaslea